

A nagymogul császárok édenkertje – Kashmir

Padum, végállomás. A szó szoros értelmében az, innen már nem létezik vasútvonal indiai területre. Pakisztán felé talán, de ezzel nem foglalkozom. Srinagar, az úti célom, kétszázkilencvenöt kilométerre észak felé bújik meg a hegyek között. Oda kell még ma eljutnom. Egyelőre sejtésem sincs arról, hogyan, de kell! Elszörnyedve pillantom meg kilépve a pályaudvar épületéből a szögesdrótokkal összefont korlátokat – szövevényes, tüskés, áthatolhatatlan úttorlasz az állomás körül, és a barna ruhás, marcona, felfegyverzett katonákat. Megdöbbenve torpanok meg, hiába, nem szoktam a hadiállapotot. Az egyik bőszip hadfi, legalább egy fejjel magasabb, mint én, odacsörtet hozzám, igen határozottan érdeklődve kilétem, úti célom felől. Pillantást vet az útlevelemre, aztán útba igazít, egészen pontosan parancsba adja, menjek az utazási irodába, ott majd eligazítanak. Magamat szinte láthatatlanná téve surranok a torlasz tövében a parancsolt irányba. Igen rosszul érzem magam a fegyverek árnyékában. A turistahivatalban két alternatíva között választhatok: autóbusz vagy iránytaxi. Az előbbi valamikor dél körül indul, és késő este érkezik föl Srinagarba, az iránytaxik pedig innen, az állomás előtti tér másik oldaláról indulnak, akkor, amikor megvan a kellő számú utas, azaz hat ember. Mielőtt átkísérne a téren, nézzem meg a srinagari szállásajánlatát. Hány napig szándékszom maradni, és szeretnék-e múlhatatlan emlékekkel hazautazni Kashmírból? Mert akkor csakis lakóhajón szálljak meg, csodálatos élmény, higgyem el. Színes prospektusokat nyitogat ki, mutogatja és karattyolja az utolérhetetlen és elszalaszthatatlan lehetőséget. Mégis, mennyibe kerül egy ilyen, szó se róla, igen tetszetős és fényűző szállás egy éjszakára? 1500-2000 rúpia, de ha ennél jobbat szeretnék, 5-6000-ért is ajánlhat. Gúnyolódik ez velem, vagy mi? Itt állok előtte kissé koszlott farmerban, hátizsákosan, ő meg ezer rúpiákkal dobálózik. Vagy álrühás milliomosnak néz? Nem, barátom, köszönöm, majd a helyszínen keresek magamnak szállást, most inkább nézzünk utána a járműnek. Enyhe megvetéssel pakolja el prospektusait, és int, hogy kövessem. Jókor érünk ki a térre. Az egyik terepjárót málházzák föl éppen, igyekezzek, én lehetek az utolsó, a hatodik utas. Kifizetem a 350 rúpit, és fél tíz körül már robogunk is ki a városból. Vegyes érzelmekkel zötykölődöm a kocsi végében, részben igen kényelmetlen a helyem, részben nagyon zavar a rengeteg katona látványa. Úttorlaszok között szlalomozik dzsipünk, mindenfelé szögesdrót, őrtornyok, katonák. De rövidesen elvonja figyelmemet minderről a táj, a Panjal Range (Panjal hegylánc) hegyei, völgyei, a mélyben rohanó hegyi folyók, a sziklaszigetek körül örvénylő, habzó vizükkel. Félúton járhatunk, mikor feltűnik: változóban a táj. A vékony talajréteg alól mindenütt előbukkan a hegy bordázata. Fantasztikus sziklák, vetődések, gyűrődések, kopár sziklaoldalok, amerre a szem ellát. Mennyivel másabb erre a Himalája, mint Darjeeling környékén. Ott a teaültetvények bársonyos, zöld mohaszőnyeget varázsolnak a távoli hegyoldalakra, itt a vadság uralkodik. Az ég már-már szemérmetlenül kék, a sziklák sárgák, barnák, helyenként feketék. Mégis kedvem szegi a sok, egymást követő ellenőrzőpont. Mivel egyedül vagyok idegen az autóban, a katonák parancsára csak nekem kell kiszállnom, bemutatni az útleveletem, sor kérdésre válaszolni. Ilyenekre: mikor érkeztem Kashmirba, meddig maradok, honnan jöttem, hová tartok, mi a foglalkozásom? Ez a procedúra néha hosszabb ideig is eltart, hiszen minden járművet megállítanak ellenőrzésre, és összetorlódhatunk a katonai sátor előtt. Ilyenkor autónk csak rám vár. Kissé röstellem a helyzetet, de magam nem tehetek róla, útitársaim pedig vagy megszokták már, vagy filozofikus nyugalommal elfogadják a dolgot.

Valami oknál fogva elég hosszú ideje állunk. Útitársaimmal együtt álldogálunk a kocsi mellett, találgatjuk, mi lehet az oka a kényszerpihenőnek? Legalább másfél kilométeres sor áll előttünk, bár akár több is lehet, hiszen a hegyélnél tovább nem látunk. Alacsony, köpcös, joviális calcuttai társunk hozza a hírt: hindu zarándokok miatt várakozunk. Akár igaz is lehet, hiszen errefelé sok a szent hely, mind a hinduknak, buddhistáknak, mind a moszlimoknak. Állunk, várakozunk, érdekes módon senki – én sem vagyok kivétel – nem türelmetlen. Innen már csak körülbelül

180 kilométer Srinagar, – állítja a calcuttai – négy óra alatt ott vagyunk. Látjuk, fönt az élen mozgolódás támad, lassan araszolni kezd a kocsisor. Indulunk mi is. Hosszú az út a hegytetőig, onnan ezer kanyarral ereszkedünk a völgybe, hogy újra kezdjük a kapaszkodót. Jó magasan járunk már a szemközti hegy oldalában, amikor megint megtorpan a sor. Ellenőrzőpont, természetesen. Már régen elfelejtettem, hányadik Jammu után. Ám ez valami különleges. Egy hatalmas katonai tábor, géppuskafészekkel, őrtornyokkal, homokzsák falakkal, szögesdróttal. Valami hadműveleti központ lehet ez, égbe nyúló antennák, belül számtalan páncélozott jármű.

- Teroelhárítás – válaszol a kis calcuttai kérdésekre – pakisztán és afgán terroristák jönnek át robbantgatni. Srinagarban szoktak leggyakrabban.

Nagyon remélem, hogy az elkövetkezendő napokban nem szoknak majd. Pont ezek miatt az akciók miatt szerettem volna dél-kelet felől megközelíteni Ladakhot, ettől az úttól viszont a Tanglang-hágó 5328 méteres magassága riasztott el. Most már persze, mindegy, erre kell végigjárnom az utat. Ha már az útról szó esett: a könyvemben olvastam, hogy Jammutól Srinagarig a mogul császárok útvonalát követi a jelenlegi út. Tehát én most Akbar, Sahjehan nyomdokában járok. Fantasztikus lehetett egy ilyen császári felvonulás tavasszal Agrából vagy Delhiből Srinagarba. Az egész udvartartás királyi módon, lovakon, tevéken, elefántokon vonult a vadregényes hegyek között a nyári rezidenciára. Szolgák, katonák ezrei vették körbe a néhány száz kiválasztottat, udvaroncokat, a zenánát és magát a császárt. Pompás felvonulás lehetett. Próbálom magam elé képzelni a menetet, de bizony, annak a gazdagságnak, valóban Mesés Keletnek a felidézéséhez csekély a fantáziám. Egyszerre csak elsötétül körülöttem a világ. Ijedten ébredek ábrándozásomból.

- Csak a Jawahar-alagútban vagyunk – nyugtat meg útitársam – ez után már a Kasmír-völgy következik. Átélem azt, amit Darjeeling felől jövet: egyszerűen kiesem a hegyből. Vége szakad az alagútnak, és egy völgyben – nem, nem völgyben, hanem szemhatárig húzódó síkságon – találom magam. Csak a neve Kasmír-völgy, mivel valóban hegyek veszik körbe. Mögöttem is itt hatalmasodnak, előttem nagyon messze, irdatlan, hófedte csúcsok. Akár a cápafogsor, vakító fehérén, élesen, hegyesen marnak belé az égbe. Utunk körül facsoportok, harsogóan zöld rizsföldek, gyümölcsösök. Hihetetlenül gazdag vidék. Kezdem érteni, miért fáj rá Pakisztán foga. Felrémlik előttem újra a királyi menet: festett elefántok, vakító ruhák, turbánok, ékszerek ebben a színjátzó, zöld smaragdfoglalatban.

- Látom már – mondom útitársamnak – miért szerették annyira a mogul uralkodók Kashmirt!
- Mi úgy mondjuk: mughal – javít ki finom mosollyal calcuttai ismerősöm. Nem is beszélünk többet, csak elragadtatottan báméskodunk, gyönyörködünk a látványban. Nem lehet szóval leírni. Hullámzanak a rizsvetések, más a zöldjük, ha fordul a szellő; ha felhő vet árnyékot rájuk. Gólyát látok, néhány gémet, embert alig. Szinte percek alatt érünk Srinagarba, pedig jó száz kilométert kellett utaznunk. Zökkenéssel áll meg autónk a parkolóban, a megszokott fogadóbizottság – riksások – vesz körbe. Nem is riksások ezek, hanem, mint Kajurahoban, szálláskínálók. Egy fiatal fiúra bízom magam, aki menten fel is kapja zsákomat. Bevallom, nem tiltakozom. Hiába, hosszú volt az út Delhitől idáig. Ha jól számolom, huszonegy órája utazom. Jól esik majd egy forró tea, meleg vacsora, és az ágy! Folyó partján torpan meg vezetőm. Gondolom, ez lehet a Jhelum(dzselam)-folyó.

- Ott lakom – mutat a túloldalra egy lakóhajóra – ott lesz a te szobád is.

A Jhelum-folyó lakóhajói.

- Hohó – horkanok fel – álljunk meg, barátom, egy szóra! Mennyibe kerül egy éjszaka nálatok? Eszembe jut ugyanis a jammui lakóhajó-szervező ürge több ezer rupis ajánlata. Nem tudnék, de nem is akarnék ennyit fizetni. Mond egy árat, én mondom a negyedét. Végül megállapodunk 200 rupiban. Kicsit vakarom a fejemet, hogy még nem is láttam a szállást, de máris keztem az alkura. Hosszú, keskeny lélekvesztő indul el a folyó túlsó oldaláról felénk.

- Shikára – mondja a srác – ezzel közlekedünk a két part között.

Valóban lélekvesztő; hosszú, keskeny orrán kell végigegyensúlyozni a belsejéig. A fiú látja tétovázásomat, a kezét nyújtja segítségül. Hálásan elfogadom. De jó, hogy nála van a zsákom, azzal még rosszabb lenne imbolyogni a csónakon.

A folyó teljes hosszában, mindkét parton ilyen lakóhajók vannak kikötve. Némelyik fekete a vénségtől, és igen rozoga, más pedig csillogóan új. A mienk középkorú lehet, kettő is van belőlük, egymás mellett. Följebb a parton kunyhók gunnyasztanak, előttük kötél szaradó ruhák, itt-ott kecske mekeg, csirkék futkorásznak a homokban. Láthatóan laknak ezekben a kulipintyókban. Nincs időm báméskodni, vezetőm fölszalad egy pallón a fedélzetre, bevezet a kabinomba. Balra szekrény, a sarokban aprócska asztal székkal, szinte a teljes szemközti falat elfoglaló ablak, alatta széles ágy, lábánál ajtó nyílik a fürdőszobára. Jó, sem a szoba, még kevésbé a fürdő, nem a mumbai Hotel Taj Mahal színvonala, de most nem is ott vagyok. Kétszáz rúpiát a bolondnak is megér. Ezt már akkor mondom ki hangosan, miután megettem egy nagy adag „rajma beant” és „alue bandgobit”. Nem tudom, melyik melyik volt, minden esetre nagyon finom, fűszeres, szószos, rizses vega ételek voltak nyers uborkával, paradicsommal és hagymával. Utána „kashmiri kawa”-t ittam, ami fahéjjal, kardamomummal és cukorral ízesített tea. Elszívok utána egy cigarettát – Akbarral sem cserélnék most! – aztán naplóírás következik. Épp bontom a hálószákomat, amikor kopogtat valaki az ajtón. A papa jön, idősebb, magas, vékony kasmíri férfi, jó éjszakát kívánni egy banánnal. Mi kell még ezután? Good night!

Naplórészlet:

„07. 22.
csütörtök

*Loyaliti and Jan Palace Houseboats
Srinagar*

Reggel 6.00: ébredés egy remek éjszaka után.

¼ 8: idáig heverészás, szundikálás. A kisfiú jön egy remek kasmíri teával. Ő lesz most az én kameramanom. Felvétel rólam az ágyban, ahol cigarettázom, és teát iszom, közben jártatom a számat. Mosás, mosdás, aztán rövid mászkálás cigaretta után. Így kezdődött a nap, méghozzá ragyogó nap!”

Mit tagadjam, valóban csodálatos a nap, szikrázik a Jhelum, kicsit párásak a hegyek, és nagyon békés minden. Még hogy itt terroristák? Netán robbantások? Jó volt a sejtésem tegnap, a partoldalba rakott kunyhókban valóban laknak, a lakóhajó tulajdonosai a családjukkal.

Ebben a viskóban, ami mellett az ösvényen fölmegek az útra, kotyvasztotta tegnap este a mámi a vacsorámat. Hm. Most már mindegy, kellemetlen következményét nem tapasztalom. Különbösen se' azt nézd: hol főzik, hanem hogy mit főznek. És amit tegnap kaptam, igen jó ízű volt. Kilépve az útra, csak eszembe jut ez a terrorista-dolog. Katonák járőröznek kettesével, acél sisakban, hosszú puskával a vállukon. Egyikük barátságosan rám vigyorog, jó reggelt kíván. Ugyanúgy viszonozom. S bár katonák vigyázzák a nyugalmat, csak van bennem némi félsz. Vagy tán pont ezért? A híd előtt – most nem shikarával megyek át a túlpartra, hanem kerülővel, riksával – szögesdrót akadály. A távolsági buszpályaudvarra igyekszem, jegyet szeretnék venni Kargilba. Ha sikerül, akár holnap tovább állok innen, zavar ám ez a militáns légkör. Busz nincs pénteken, majd csak szombat reggel. Nem nagyon értem, miért, lehet, hogy ez valami mohamedán előírás? Srinagar szinte teljesen moszlim város. Kis, kerek, fehér sapkát viselnek a férfiak, hosszú, fekete csadort a nők. Némelyiknek a szeme sem látszik, keskeny csipkerácson keresztül nézi a világot. Akik viszont nem viselnek ilyen tetőtől talpig borító reverendát – főként fiatalok – bizony, nagyon szépek. Világos a bőrük, ragyogó, hollófekete a hajuk, kíváncsi tekintettel mérnek végig. Akárcsak ők, rajtam kívül én sem látok európaiat. Úgy látszik rossz híre lehet a városnak, talán az egész államnak fehér körökben. Igaz, ahogy már mondtam, katona, fegyver, szögesdrót van elég. Az imént mentem el a folyóparton egy posta előtt. A kapu két oldalán homokzsák-torlaszok, mögöttük fegyveresek. A kerítésen üvegpalackok kettesével felaggatva, gondolom, csörömpölnek, ha valaki nekimegy a drótnak. Bent, az épület bejárata előtt a rács majdnem teljesen összehúzva, csak oldalazva lehetne bejutnom.

Hatalmasat csavargok itt az óvárosban. A bazár, mint mindenütt, itt is szédületes. Nem állom meg, hogy ne vásároljak helyi teát, fahéjat és kardamómumot, ezt kasmíri nyelven „tlachi”(tlacsi)-nak hívják, a kasmíri kawahoz. Kicsit sokba kerül, 250 rupit fizetek, de már az itteni illat is megéri ezt a pénzt. Fűszerek, teák tömege, bezacskózva, vagy nyitott kis zsákokban. Mindeniken rajta a neve, az ára. Igaz, elolvasni nem tudom a felírásokat, de jó látni a jelek kacskaringóit.

Térképemen látom: Marketnak – Piacnak – nevezik ezt a városrészt, annak ellenére, hogy jó része nem piac. Keskeny kis utcákba tévedek be, sőt, tévedek el, de itt igazán elkeveredni nem lehet, hiszen vagy a folyóhoz, vagy a nagy térre jutok. Onnan pedig már egyszerű minden. Merőben máshogy építkeznek itt, mint lent, Indiában. Két-három emeletes házak vesznek körül, amiknek hagyományos házteteje van, nyilván a téli havak miatt. Nem látok sehol lapos tetőt.

Aztán: adnak a külsőre is. Az erkélyek korlátjai, az ablakkeretek, a falak, igaz, csak a téglák közei, de festettek. Annak ellenére, hogy nem jártam Törökországban, mégis törökösnek érzem ezeket a házakat. Némelyik nagyon emlékeztet a Rodostó-béli Rákóczi házra. Ugyan nem vagyok antropológus, mégis tapasztalom, teljesen más embertípus a kasmíri, semmiben nem hasonlít sem a déliekhez (India), sem a keletiekhez (Tibet). Alapvetően indoárja arcok.

A légkör is más. Igaz, hangosak ők is, a forgalmasabb utcákon aligha lehetne könnyedén szót érteni mással a hangzavar, a motorzaj, az autódudák miatt, de ez alighanem így van egész Délkelet-Ázsiában. Akit ez zavar, maradjon távol innen. Mindettől függetlenül nagyon barátságos nép lakja ezt a várost. Már cserepes a szám a sok „Quite well, thank you” (Kitűnően, köszönöm.) válaszoktól, amit lépten-nyomon szajkózok a vidám „Hogy vagy, uram?” kérdéseikre. Nem eladni akarnak valamit, nem boltokba cipelni, dehogya! Egyszerűen ráköszönnek az idegenre. Csak úgy, udvariasságból.

És ami jótékonyan hiányzik: az a szemét. Eddig azt hittem, Darjeeling az általam megismert India legtisztább városa. Hát nem, Srinagar az. Ha összehasonlítom Calcuttával, vagy a reggeli delhi Main Bazzarral, bizony, nagy a különbség.

A Jhelum túlsó, jobb partján betérek egy étterembe. Egyedüli vendég vagyok, azonnal körülvesz a két felszolgáló, kikérdezik honnan jöttem, hol is van pontosan Magyarország? Mivel nincs nálam világatlasz, térképet vagyok kénytelen rajzolni. Erre előbújik a szakács is az odújából. Csodálkoznak, lelkendeznek, hogy még magyart nem is láttak. Mondjak valamit magyarul! Jó, mondom: „Gyerekek, kopog a szemem az éhségtől, ha nem készítetek valami finomságot, itt fogok elpusztulni éhen, aztán tőlem bedarálhatjátok szegény porhüvelyemet valami 'madzsarnak' nevezett ételbe!” Nagyon érdekes nyelv – állapítják meg, és végre az egyik megkérdezi, hogy mivel is szolgálhatnak. Végre! Kezdsenek teát kérek, és rábökök egy jól hangzó ételnévre. Valami dinnye, vagy uborkamaggal ízesített darált ürühúst hoz ki csapatival. Különlegesen jóízű. Egyébként is a kashmiri konyha fantasztikus. Ezt Johanna is, az öreg szikh teaárus, aki innen származott el Delhibe, állították. Most magam is megtapasztalom. Egy másik helyen, a Market közelében is sikerült az ínyemet csiklandoznom. Vacsorázni tértem be ide. Nagyon nyugodt, diszkrét volta meg is ijesztett kissé, ám arra gondoltam, ha szemérmetlenül magasak az árai, hát megiszom egy teát, és máshová megyek. Az étlap láttán viszont maradtam. Találtam egy jól hangzó ételnevet: Shahi keema paneer. Ha már benne van a „királyi” (shahi) szó, hát rossz nem lehet. A pincér megkérdezte: naannal kérem-e? Ez csapati-szerű tésztaféle, csak nem olyan vékony és ropogós, mint a csapati, állaga leginkább talán a lángoshoz hasonlít. Ebből kiderítettem, hogy valami szószos ételről lehet szó. A paneerről tudom, hogy az a bizonyos kecske vagy bivalysajtféle, és hogy nagyon ízletes. A többi meg majd kiderül. Ki is derült. Ha nem laktam volna annyira jól, ráadást kérek. A sajtkecskák valami meleg, fűszeres sárga lében úsztak, mogyoró és mazsola társaságában. Nem édes volt – a mazsola miatt mondom ezt – hanem különösen rafinált ízű, ínnyel, szájpaddás-csiklandozó, gyomorsimogató csoda, színe, mint az arany, illata nyálcsordító. Szívem szerint végigenném az étlapot, de, sajnos, csak egy gyomrom van. Igaza van Johannának is, az öreg szikh bácsinak is! Végképp beleszerettem a kashmiri konyhába!

Ma reggel döbbenek rá, hogy egy hónapja bújom Indiát. Azaz, egészen pontosan majd csak éjszaka telik be a hónap, hiszen június 23.-ról 24.-re virradó éjjel szállt le a gépem Delhiben. Szóval, ma egy hónapja indultam. Hihetetlenül gyorsan szalad az idő. Elöttem tornyosul még a fél Himalája, és már csak két hetem van, mivel augusztus 7.-én startol a gép az Ghandi reptérről. Ha lenne még pénzem! Nem sok, legalább még ötszáz dollárom. Csábít a Thar-sivatag, hív Dekkán, Assam, Orissa, Kerala. No, elég a meddő álmódozásból, a mai napra a Dal-tavat iktatom be, és a Mughal Gardens (mogul kertek) közül a Chasma Shahit.

Srinagar, egyebek mellett, e kettőről ismert igazán. A Dal-tó (Dal Lake) egyedülálló különlegessége a városnak. Kifli alakban húzódik Srinagar észak-nyugati szélétől észak felé, mint kiderül, 26 kilométer hosszan. Partjához vannak kikötve, még az angol időkben származó houseboatok, lakóhajók vagy úszóházak. Nem az angolok romantikus hajlamát, hanem csavaros eszét bizonyítják ezek a jellegzetes építmények. Az történt ugyanis, hogy a srinagari maharadzsza megtiltotta az idegenek számára az építési telkek eladását a tó partján. De megfeledezett arról, hogy a vizet is saját tulajdonnak nyilvánítsa. Így a hódítók megtalálták, és természetesen ki is használták a joghézagból adódó lehetőséget: a tavon építkeztek. Látok is

nem egy 70-80 éves hajócsodát. Hatalmasak, díszesek, hivalkodóak. A tó felé fedett terasz nyílik, aprólékosan faragott korláttal, menyezettel. Szinte látom az estélyi ruhás misseket, szmokingos mistereket whiskyt kortyolgatva, bridzselve, egymással flörtölve. Nem csábító látvány. Annál inkább a tó! Kristálytisza a vize, öblöcskéiben úszó nádszigetek, lótuszmezők húzódnak. Shikarában ülök,

A Dal-tó partján kikötött, csónakázni vágyókat váró shtkarák.

valóban keleti kényelemben, bámulom a tavat körbe ölelő hatalmas hegyeket, a kisebb lakóhajókban működő üzleteket, az árukkal megrakott, ide-oda evező teher-shikarákat, a végtelen nyugalmat. Halkan loccsan mögöttem kormányosom szív alakú evezője, mellettünk elhaladó csónak hullámai ringatják meg az enyémet. Igaz, sajnos feltűnik egy motorcsónak is messzebb, víziszóvel, ez viszont nagyon nem tetszik. Durva csendháborításnak érzem, stílustörésnek. Nem ide való szerkezet ez, sérti a harmóniát.

Majdnem végig gyalog jöttem a déli parton a Chasma Shahitól a városig. Innen már nem látszik, túl messze van ahhoz, a szökőkút. Tíz-tizenkét vízszugár nyújtózik az ég felé, szivárványos permetük kellemesen hűsít. Hosszan állok a part mellvédjénél, élvezem a felszökő víz sistergését, csobogását.

A mai nap amúgy is a vízről szól. A Chasma Shahi azt jelenti: királyi forrás. Ez található a városhoz a legközelebb a mogul kertek közül, de mégsem annyira közel, hogy gyalog induljak neki. Riksával megyek ki a chasmához, mivel a térképemről nem tudom leolvasni: kettő vagy tizenkettő kilométerre esik-e a városközponttól? Végül is nincs túl messze, így elhatározom, hogy gyalog indulok majd vissza. A bejárat előtt a kis kiosk mellett katonai őrpont is van. Itt is, mint mindenütt. A bódében teát veszek, ennivalót és csokoládét. Nem ettem reggel semmit, jól esik a rácsálnivaló. Jegyet váltok, meglepően olcsó, mindössze öt rúpia, és gyorsan tisztázom azt is, videózhatok-e bent a kertben. Nagyot nézek, mikor a jegyárús visszakérdez, hogy milyen nemzetiségű vagyok. Mondom neki: magyar vagyok, Magyarországról, Közép-Európából. Összenéznek azok ketten, aztán egyikük kézlegyintéssel a bejárat felé küld. Nem

kell kétszer intenie, már ott sem vagyok. Lépcső vezet föl a kert teraszára. Lélegzetelállító a kilátás. Észak felől a tó csillog felém, a másik három oldalt hegyek koszorúzzák. Hatalmas, vízmosások szabdalta, erdő borította hegyek. Maga a kert kétszintes, de sajnos, kiégett, kopár. Ezen ugyan nem csodálkozom, hiszen nyár van, nem sok eső esik errefelé ilyenkor. Bár Kajurahoban is locsolták a parkot. A hegyeknek háttal, arccal a tó felé rózsaszín kőből épített, emeletes pavilon áll. Ablakait körács fedi, olyan, amilyent Agrában, vagy Fathepur Shikriben láttam. U-alakú ez a királyi filagória, belsejében kőből faragott rács-csipkén keresztül, elég erős sugárban bugyog elő a forrás. Jéghideg a vize, kristálytisztának látszik, mégsem merek belekóstolni. Jobb a békesség. Állítólag ezt az épületet Sahjehan építtette. Ehhez képest kicsi is, dísztelen is. Ám a helyszínt tökéletesen eltalálta. Így voltaképpen megvan az egyensúly: fenséges környezet – egyszerű építmény. Lánygyerekek játszanak a fűvön nagy visongás közepette valami „utolsó pár előre fuss” szerű játékot. Igen fürgén szaladgálnak bokáig érő lebernyegeikben. Én biztosan hasra esnék ebben a ruhában. Ahogy nézelődöm, feltűnik, hogy egy teljes ruhatár lóg fogasokra aggatva a kis palota bejárata közelében. Kíváncsian közelebb megyek, érdekel, mi célból lógnak ezek a köntösök, női és férfiruhák, legkülönbözőbb fejfedők itt, a park kellős közepén. Hát fotográfus működik, polaroid géppel. A szaktárs beöltözteti a kívánt ruhába a vállalkozó szellemű látogatót, és meglehetősen borsos összegért felvételeket készít róla. Éppen egy fiatal lány páváskodik valamilyen piros ruhacsodában a gép előtt. Engedélyt kérek mind tőle, mind a fényképésztől videofelvétel készítésére. Persze, itt is át kell esnem a szokásos kérdéseken: ki vagyok, honnan jöttem? Mi után kiderül, nem vagyok konkurencia, a fotós a hátam mögött állva figyeli felvevőm működését. A leányzó éktelen zavarban van, ez látszik némileg leereszkedő, sőt, kissé lenéző mosolyából. Mozdulni is alig mer, ha szól valamit, azt is szájzugból teszi. Nem kínozom tovább; megdicsérem szépségét, megköszönöm közreműködését, elbúcsúzom az egész famíliától. Hátbaveregetéssel, kézsorításokkal köszönnek el tőlem. Nagyon jól szórakoztam a kis közjáték alatt, sajnálom itt hagyni Chasma Shahit, azt meg különösen, hogy a többi mogul kertet nem láthatom. De több napot már semmiképpen nem tölthetek Srinagarban, holnap korán reggel indulnom kell tovább.